

som. com., cu notă de M. Edmond-Noel Martine, p. 124 și urm.; Carter v. Rowley, Curtea de Apel a statului California (SUA), 1922, prezentată de R. Steffen, *Cases on Agency-Partnership*, third edition, Ed. West Publishing Co., 1969, p. 328.

19. *Earl v. St. Louis University*, Curtea de Apel a statului Montana, 1994, prezentată de R. Anderson, I. Fox, D. Twomey, *Business law, The legal environment*, Ed. International Thomson Publishing Company, Ohio. 1996, p. 698; *Pettinge v. Alpena Cedar Co.*, 1913, 177 Mich. 162, 141 N.W.535, prezentată de E. Dillavou. Ch. Haward, *Principles of business law*, 6th edition, Ed. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1955, p. 232 și urm.; Trib. Grenoble, 11 févr. 1925, *Lacroix c/ Perron*. În: „Recueil hebdomadaire de jurisprudence Dalloz”, 1925, p. 343 și urm.

20. *Cass. 1re ch. civ.*, 11 mars 1986, n° 84-12.940. În: „Bulletin des arrêts des chambres civiles de la Cour de Cassation”, I, n° 67, p. 63.

21. În acest sens a se vedea *Elliott v. Great National Life Insurance Co.*, 611 S.W.2d 620 (Tex. 1981), prezentată de H. I. Henn, *Teaching materials on agency, partnership and other business enterprises*, second edition, Ed. West Publishing Co., 1985, pp. 49-51; S. Strömholm, *Bona Fides in the Swedish Law of Property*. În: „The American Journal of Comparative Law”, vol. 12, 1963, p. 58; A. L. Burt, H. E. Karla, *Business law and the legal environment*, third edition, Ed. Allyn and Bacon, Boston, 1989, p. 776; Ph. Tourneau, L. Cadiet, *Droit de responsabilité et des contrats*, Dalloz, 2000, p. 729; A. Bénabent, *Droit civil. Les obligations*, 9e édition, LGDJ, 2003, p. 333.

FORMELE RĂSPUNDERII JURIDICE

Diana Anca ARTENE,
doctorandă

SUMAR

Definirea noțiunii de răspundere nu s-a realizat printr-un text de lege, printr-o normă generală sau printr-o normă-definiție, fapt care este de natură să limiteze mult orizontul cercetării acestui fenomen.

În aceste condiții s-a pus problema creării stringente a unei teorii generale a răspunderii juridice. În doctrină s-a apreciat că sarcina elaborării unei asemenea teorii trebuie să revină Teoriei Generale a Dreptului, întrucât doar această știință, care constituie nucleul sistemului științelor juridice, are menirea de a pune în valoare elementele comune definirii dreptului.

Fiecare ramură de drept, ocupându-se de stabilirea condițiilor de răspundere, cunoaște o formă specifică de răspundere juridică [1].

Deși există o multitudine de norme juridice prin care se reglementează diferitele forme de răspundere juridică, legea nu dă o definiție a răspunderii juridice în general sau a vreuneia din formele sale concrete.

Atât în lege, cât mai ales în literatura juridică întâlnim două noțiuni având aproximativ aceeași valoare: noțiunea de *răspundere* și cea de *responsabilitate*. Din punct de vedere etimologic, „răspundere” derivă din latinescul „spondeo”, care însemna în dreptul roman obligația solemnă a debitorului față de creditorul său de a-și îndeplini prestația asumată prin contract.

Având în vedere sensul etimologic, în doctrină [2] sensul atribuit noțiunii de răspundere este acela de obligație, de reparațiune, obligație ce rezultă dintr-un delict sau cvasidelict.

În greacă și latină, înțelesul originar pe care îl avea „răspun-

derea”, potrivit filosofului H.L.A. Hart, era acela de a răspunde unor acuzații sau învinuiri și, dacă acestea se dovedeau întemeiate, persoana învinuită, nereușind să le înlăture, devenea pasibilă de pedeapsă [3].

Foarte adesea termenul de „răspundere” a fost definit prin cel de „responsabilitate”, între acestea existând un echivalent din punct de vedere lingvistic; în limba română existența celor două sinonime – *răspundere* și *responsabilitate* – explicându-se prin etimologia latină și franceză a acestora.

Explicațiile etimologice celor doi termeni sunt suficiente pentru a înțelege cum ei pot exprima același conținut, fapt care poate lămurii de ce, pe de o parte, oricând unul poate fi substituit cu celălalt, iar pe de altă parte, de ce într-o altă situație termenii exprimă înțelesuri diferite, fiind utilizați într-o accepțiune sau alta.

Dicționarul limbii române [4] stabilește echivalența celor doi termeni, definind răspunderea ca fiind „faptul de a răspunde; responsabilitate”, iar responsabilita-

tea – ca „obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socotală la ceva; răspundere”.

Remarcăm faptul că sfera noțiunii „responsabilitate” este mai largă decât cea de „răspundere”, de altfel și incluzînd-o. În timp ce noțiunea de „răspundere” presupune îndeplinirea unei obligații sau respectarea unor restricții (avînd în vedere comportamente definite, mai ales, pe calea normelor sociale [5]), noțiunea de „responsabilitate” are un caracter mult mai larg, aceasta raportîndu-se la activitatea desfășurată de individ din proprie inițiativă, pe baza alegerii libere a obiectivelor dintre mai multe posibile.

Responsabilitatea nu exclude răspunderea, ci, într-un fel, o presupune, dar nici nu se reduce la ea, terenul de desfășurare al responsabilității depășind cu mult sfera răspunderii, indiferent de natura acestuia [6].

În literatura de specialitate au existat mai multe încercări de definire a instituției răspunderii juridice. Într-o primă opinie [7], conceptul de „răspundere” a fost considerat a desemna reacția de reprimare venită din partea societății față de o anumită acțiune umană imputabilă, în principal, individului (reacție socială reprezentînd în cazul răspunderii juridice trăsături distincte).

Într-o altă opinie [8], răspunderea a fost definită prin intermediul categoriei de obligație: fie obligația de a suporta o privațiune, fie cea de a repara un anumit prejudiciu. În aceeași idee [1], se aprecia

că: „sensul frecvent al noțiunii de răspundere, indiferent de forma sub care se manifestă aceasta, este acela de obligație de a suporta consecințele nerespectării unor reguli de conduită, obligație ce incumbă autorului faptei contrarea acestor reguli și care poartă, întotdeauna, amprenta dezaprobării sociale a unei asemenea conduite”.

Criticînd aceste opinii, care privesc răspunderea ca obligație de a suporta o sancțiune juridică, Gheorghe Boboș [9] consideră că aceste definiții confundă răspunderea cu însăși sancțiunea juridică propriu-zisă, astfel ignorînd faptul că sancțiunea nu reprezintă decât instrumentul de realizare a răspunderii juridice, că răspunderea juridică și sancțiunea juridică sunt noțiuni diferite care nu trebuie confundate, prima constituind cadrul juridic de realizare pentru cea de a doua.

Profesorul Mihai Eliescu [10], evidențiind legătura dintre răspundere și sancțiune în dreptul civil, arăta că la origine reacția colectivă, care reprezenta trăsătura definitorie a răspunderii, a urmărit atît pedepsirea făptașului, cît și restabilirea în folosul victimei a situației anterioare producerii pagubei, apreciînd că „despăgubirea mai prezintă și astăzi unele aspecte prin care se leagă de noțiunea de pedeapsă, existînd cazuri în care despăgubirea nu urmărește repararea prejudiciului, ci reprimarea unui dol sau a unei culpe”.

Fiecare ramură de drept, ocu-pîndu-se de stabilirea condițiilor

de răspundere, cunoaște o formă specifică de răspundere juridică.

Compararea și delimitarea formelor răspunderii juridice au o deosebită importanță teoretică, dar mai ales practică, stabilirea naturii juridice a răspunderii în fiecare caz concret determină calificarea juridică a situației de fapt.

În doctrină au existat numeroase controverse privind stabilirea formelor concrete de răspundere juridică. Pentru identificarea acestora, doctrina a propus o serie de criterii de clasificare.

O primă [11] propunere a avut în vedere factori „interdependenți și interferenți” ca, de exemplu, valorile sociale lezate, tipul de normă juridică a cărei încălcare s-a produs, gradul de pericol social al faptei ilicite săvîrșite, vinovăția făptuitorului.

O altă propunere [12] se referă la aplicarea cumulativă a două categorii: natura și importanța socială a interesului lezat prin fapta ilicită și particularitățile definitorii ale faptei ilicite.

În doctrina Republicii Moldova, la etapa actuală este răspîndită ideea precum că formele răspunderii juridice trebuie să se întemeieze pe următoarele două elemente luate cumulativ: *gradul prejudiciabil al faptei și natura sancțiunii normelor juridice încălcate*.

Gradul prejudiciabil decurge din importanța valorii care a fost afectată. Respectiv, natura sancțiunilor normelor juridice rezultă din caracterul pericolului social. În funcție de aceste criterii, deosebim

următoarele forme ale răspunderii juridice: răspunderea constituțională, răspunderea administrativă, răspunderea penală, răspunderea civilă, răspunderea disciplinară și răspunderea materială. Totodată, aceste criterii nu au un caracter absolut, deoarece sînt posibile unele interferențe între diferitele forme de răspundere juridică, inclusiv posibilitatea unui cumul în anumite condiții.

Avînd în vedere cele de mai sus, identificăm următoarele tipuri de clasificare:

1. După criteriul naturii interesului lezată:

- Răspunderea față de întreaga societate, care include doar răspunderea penală
- Răspunderea față de un organ al Statului, adică răspunderea administrativă
- Răspunderea față de o colectivitate mai restrînsă de indivizi, include răspunderea din dreptul muncii

• Răspunderea față de persoana vătămată în drepturile ei legitime, cuprinzînd răspunderea civilă.

2. În funcție de particularitățile defînitorii ale conduitei:

- Răspunderea civilă,
- Răspunderea penală,
- Răspunderea administrativă,
- Răspunderea disciplinară,
- Răspunderea patrimonială.

3. După apartenența la ramura de drept, V. Lazarev deosebește următoarele forme de răspundere juridică:

- Răspunderea de drept civil,
- Răspunderea de drept penal,

• Răspunderea de drept administrativ,

- Răspunderea disciplinară,
- și altele.

4. După natura sancțiunii juridice:

- Răspundere patrimonială,
- Răspundere extrapatrimonială.

5. În funcție de subiectul căruia i se incumbă răspunderea:

- Răspundere juridică a persoanei fizice,
- Răspunderea persoanei juridice.

6. După corelația dintre cele două mari ramuri de drept:

- Răspunderea de drept public,
- Răspunderea de drept privat.

Indiferent de nuanțele care variază, se consideră [12] că genul răspunderii juridice (civile, penale, administrative) este determinat de natura normei juridice încălcate.

Între formele răspunderii juridice, stabilite de oricare dintre criteriile menționate, există un sir de asemănări, dar și un sir de deosebiri. Principala asemănare este aceea că unicul titular al prerogativei de a restabili ordinea încălcată este Statul, în societatea modernă nefiind acceptată o formă de trageră la răspundere privată.

Se constată asemănări și între formele proprii fiecărei ramuri; de exemplu, existența atît a răspunderii civile contractuale, cît și a răspunderii civile delictuale este condiționată de existența unui prejudiciu patrimonial, o faptă ilicită și o legătură le cauzalitate între prejudiciu și faptă [12].

Evoluția istorică a instituției

răspunderii a avut la bază, în primă instanță, consacrarea reacției instinctive care comandă răzbunarea, apoi tîrgul prin care, pe cale amiabilă, dreptul la răzbunare era răscumpărat. Pedepsa întemeiată numai pe un raport de cauzalitate materială este înlocuită cu o reparație a prejudiciului cauzat.

Așadar, se remarcă o evoluție de la răzbunare și pedeapsă către despăgubire și cenzurarea morală a conduitei, evidențiindu-se totodată și creșterea progresivă a importanței elementului subiectiv, a rolului pe care factorul psihic îl are în aprecierea conduitei ilicite.

Se poate deci concluziona că răspunderea juridică, în varietatea formelor sale de manifestare, are aceleași origini ca și dreptul, origine care nefiind legată de autoritatea publică sau de apariția Statului, s-a manifestat ca o necesitate naturală a organizării vieții în comun, de a împiedica dezagregarea grupului social, cîmpul spațio-temporal de manifestare a fenomenului răspunderii juridice făcîndu-se pregnant simțit în realitatea juridică [13].

Referințe bibliografice

1. M. Costin. *Răspunderea juridică în dreptul Republicii Socialiste România*. Cluj-Napoca: Editura „Dacia”, 1974, p.10.

2. H. Lalou. *La responsabilité civile. Principes elementaires et applications pratique*. Paris, 1928, p. 1.

3. H.L.A. Hart. *Punishment and responsibility. Essay in the Philosophy of Law*. Oxford: Clarendon Press, 1968, p. 215.

4. *Dicționarul limbii române moderne*. București: Editura Republicii Socialiste România, 1958, p. 695 și 713.

5.A. Hlavek. *Problema responsabilității*. În: „Revista de filosofie”, nr. 2/1975, p. 161.

6. M. Florea. *Responsabilitatea acțiunii sociale*. București: Editura științifică și enciclopedică, 1976, p. 30.

7. N. Popa. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura „Actami”, 1998, p. 323 și următoarele; G. Vrabie, S. Popescu. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Editura Ștefan Procopiu, 1993, p. 142.

8. A. Iorgovan. *Drept administrativ și știința administrației*. Vol III. București: Editura „Lumina Lex”, 1994, p. 149.

9. Gh. Boboș. *Teoria generală a statului și dreptului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983, p. 264.

10. M. Eliescu. *Răspunderea civilă delictuală*. București: Editura Academiei, 1972, p. 6 și următoarele.

11. I. Craioveanu. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura Militară, 1997, p. 261.

12. S. Popescu. *Teoria generală a dreptului*. București: Editura „Lumina Lex”, 2000, p. 324.

13. D. Țop. *Dimensiunea istorică a dreptului*. Târgoviște: Editura „Refacros”, 2002, p. 104.

ELEMENTE DE DREPT PENAL COMPARAT ÎN MATERIA INFRAȚIUNII DE CONTRABANDĂ

Natalia LACUSTA,
doctorandă

SUMMARY

This article comes to present the crime of smuggling both, in this first lawmaker of Republic of Moldova and in view of some European and Asian lawmakers. Essential and common features component of smuggling and specific features of individual elements.

SUMAR

Prezentul articol vine să prezinte infracțiunea de contrabandă atât în viziunea legiuitorului Republicii Moldova, cât și în viziunea legiuitorilor unor state europene și asiatice. Trăsăturile esențiale și cele comune ale componenței infracțiunii de contrabandă și particularitățile specifice sînt prezentate pentru fiecare stat în parte.

În mai multe țări ale lumii contrabanda este recunoscută ca fiind unul dintre cele mai periculoase tipuri de activitate criminală. Ca și criminalitatea în general, contrabanda, evident, va exista atîta timp cît vor exista frontierele de stat. Chiar și în țările dezvoltate, așa ca Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, există contrabandă. În aceste țări nici nu se pune întrebarea eradicării totale a acestui fel de crime. Eforturile organelor de urmărire penală sînt concentrate doar asupra reducerii nivelului contrabandei pînă la limitele controlate.

Contrabanda și traficul ilicit reprezintă activitatea de bază care alimentează economia subterană, desfășurată astăzi pe teritoriul țării, și afectează grav valorile esențiale ale Statului [1]. Motivele creșterii nivelului contrabandei sînt: ratele

nejustificat de mari de impozite și taxe; nivelul scăzut de control fiscal și vamal; corupția în organele de control și de supraveghere; discrepanța dintre nivelul impozitelor și cel al tarifelor vamale, precum și situația economică, nivelul scăzut de bunăstare a cetățenilor. În aceste condiții, oamenii săraci, determinați de disperare, se implică cu bună știință în afaceri ilegale. Obiecte de contrabandă sînt numeroase și diverse, nivelul răspîndirii contrabandei atinge proporții periculoase. Deosebit de periculoasă este contrabanda cu droguri, arme, valori culturale. S-au format piețele transnaționale organizate, legate de contrabanda acestor mărfuri.

Traficul nelegal în țările post-socialiste în curs de trecere la economia de piață constituie o problemă specială. În unele dintre ele con-